

(HADS-A). *Arthritis Care & Research*. 2011. Vol. 63, No. S11, P. S467–S472. DOI: <https://doi.org/10.1002/acr.20561>

4. Ханин Ю. Л. Межличностная и внутригрупповая тревога в условиях значимой совместной деятельности. *Вопросы психологии*. 1991. № 5. С. 56–64. URL: <http://www.voppsy.ru/issues/1991/915/915056.htm>

5. Hanin Y. L., Spielberger C. D. The development and validation of the Russian Form of the State-Trait Anxiety Inventory (Chapter 2). In: C D. Spielberger, R. Diaz-Guerrero (eds.) *Cross-cultural anxiety*. V. 2. Hemisphere Publishing Corporation, 1981.

6. Ханин Ю. Л. Краткое руководство к применению шкалы реактивной и личностной тревожности Ч.Д. Спилбергера. Ленинград : ЛНИИ ФК, 1976. 18 с.

Лариса Рень, кандидат педагогических наук, доцент
Национальный университет «Черниговский колледж» имени Т.Г. Шевченка

Профориентационная работа с учащими у деятельности социального педагога

Одним з найбільш головних виборів у житті є вибір професії, адже від нього значною мірою залежить можливість самореалізації та задоволеність людини власним життям.

Професійне самовизначення є вищим рівнем профориєнтації. На цьому рівні особистість усвідомлено обирає професію, вирішує здобувати певний фах. Професійне самовизначення стає центральним новоутворенням юнацького віку. Така нова позиція людини передбачає те, що вона усвідомлює себе членом суспільства, визначає своє місце у ньому, набуває необхідні компетентності для професійного становлення, має певні світоглядні позиції.

Враховуючи мету освіти, визначену у Законі України «Про освіту» (2017), зокрема всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, її талантів, інтелектуальних, творчих і фізичних здібностей, формування цінностей і необхідних для успішної самореалізації компетентностей, можна стверджувати, що на рівні законодавства окреслено важливість професійного самовизначення, адже успішна самореалізація можлива саме завдяки усвідомленню своїх талантів, здібностей, їх розвитку та формуванню відповідних компетентностей [1]. Сучасна профілізація закладів загальної середньої освіти є також свідченням акценту в освіті на професійному самовизначенні.

Реформи, пов'язані з цим, стали закономірною реакцією органів державної влади на ситуацію, коли учні старшої школи, випускники закладів загальної середньої освіти є дезорієнтованими при виборі професії і закладу освіти для її здобуття. Часто трапляється, коли студенти I, II курсів, вивчаючи дисципліну «Вступ до спеціальності» або прийшовши

на першу практику, роблять висновок, що їхній професійний вибір не відповідає їхнім очікуванням. За даними опитувань, лише 10% учнів обирають професію самостійно й усвідомлено, із врахуванням своїх здібностей та можливостей.

Вирішити цю ситуацію передбачалося за допомогою кар'єрних радників, що було анонсовано тодішньою Міністром освіти і науки Ганною Новосад в інтерв'ю РБК-Україна у грудні 2019 р. [2]. Також нею наголошувалося на необхідності у школах розповідати про професії, введення у професії, що має стати невід'ємною частиною програми. Причому планувалося це робити у 6-9 класах.

Відповідно до Листа ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти» від 27.07.2020 р. «Про пріоритетні напрями роботи психологічної служби у системі освіти на 2020/2021 н.р.», «профорієнтаційна робота у закладі освіти має базуватися на комплексі заходів, призначених для визначення у підростаючого покоління тих професійно важливих якостей (відповідних конкретній професії), які достатні й необхідні для оволодіння професійними знаннями, вміннями та навичками, що обумовлюють успішність та ефективність у професійній діяльності. Саме фахівець психологічної служби має допомогти підростаючому поколінню, враховуючи особистісні якості, максимально правильно вибрати свою професійну стежку» [3]. Вважаємо, що профорієнтація як окремий напрям просвітницької роботи має бути реалізована у діяльності соціального педагога. Серед компонентів профорієнтаційної роботи (професійна діагностика, професійна інформація, професійна консультація, професійний добір та відбір, професійна адаптація) у практиці діяльності соціального педагога актуальними є професійна інформація та професійна консультація, що у межах компетентностей фахівця сприятиме професійному самовизначенню учнів.

Поділяємо позицію науковців [4], що готовність учнів до професійного самовизначення може бути з'ясована за допомогою таких критеріїв:

- мотиваційний, що передбачає сформованість ієрархії мотивів вибору професії, наявність стійкого інтересу до певної професії, сформованість професійних намірів;
- когнітивний як здатність до самоаналізу, до аналізу професій, наявність профінформаційних знань;
- практичний, що передбачає наявність обґрунтованого особистого професійного плану і здійснення практичних заходів щодо його реалізації.

Тенденції останніх років показали затребуваність кар'єрного консультування як послуги, що передбачає надання допомоги людям у розвитку кар'єри з акцентом на визначенні ролі професійного фахівця та на її взаємодії з іншими життєвими ролями. Причому формат роботи у кар'єрному консультуванні може бути груповий (діагностика, тренінги) та індивідуальний (коуч-сесії, консультації). До цих послуг звертаються люди різного віку, у

тому числі учні 9-11 класів. Зважаючи на це, необхідно звернути увагу при підготовці соціальних педагогів на окреслений аспект консультативної допомоги.

Серед методів, застосування яких засвідчило результативність – swot-аналіз, «Чотири сфери життя» (Н. Пезешкіан), «Колесо життєвого балансу», smart-аналіз цілей. Дієвим інструментом для проведення профорієнтації, на нашу думку, є метафоричні асоціативні карти «Компас вибору професії» (автор О. Блінов), що можуть використовуватися як для індивідуальної, так і для групової роботи. Володіння цими інструментами дасть можливість соціальному педагогу проводити профорієнтаційну роботу на високому рівні.

Таким чином, профорієнтаційна проблематика є значною мірою центральною у розгляді питань становлення та розвитку особистості. А відтак профорієнтаційна робота у закладі загальної середньої освіти має важливе значення для професійного самовизначення учнів. Саме до вчителів, соціального педагога, психолога учень може звернутися з питаннями щодо вибору професії. Вона має бути реалізована насамперед завдяки цілеспрямованій діяльності психологічної служби закладу освіти. Соціальний педагог у своєму фаховому арсеналі повинен мати необхідні інструменти для проведення занять з професійної інформації та надання професійних консультацій.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про освіту» (2017). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
2. Інтерв'ю Ганни Новосад. URL: <https://www.rbc.ua/ukr/news/ministr-obrazovaniya-nauki-anna-novosad-1575983498.html>
3. Лист ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти» від 27.07.2020 р. №22.1/10-1495 «Про пріоритетні напрями роботи психологічної служби у системі освіти на 2020/2021 н.р.». URL: <https://drive.google.com/file/d/1nT8NFbi8Bmxvekrm3ELgnOjv75Tixrb0/view>
4. Основи профорієнтаційної роботи: методичні матеріали для студентів спеціальності «Соціальна педагогіка» / уклад. С.О. Борисюк, Т.В. Зінченко, О.В. Лісовець; за заг.ред. Н.М. Суховєєвої. Ніжин: НДУ імені Миколи Гоголя, 2014. 96 с.